

СУБ'ЄКТНА ПАРАДИГМА ОСОБИСТОСТІ
ЯК КОМУНІКАТИВНО-ІНТЕРАКТИВНОГО ЯВИЩАTHE SUBJECT PARADIGM OF PERSONALITY
AS A COMMUNICATIVE AND INTERACTIVE PHENOMENON

Суб'єктна парадигма особистості сходить до авторського уявлення про ментальне протиставлення об'єктивно заданих ситуативних вимог і заданих цілей у просторі перетину об'єктивної і суб'єктивної реальності на основі зіставлення смислу ситуації з особистісними смислами індивіда, що існують у континуумі інтернальних міркувань та індивідуальних контекстуальних наративів, основна лінія яких продиктована індивідуальним трактуванням «істини буття» у її різних поведінкових варіаціях комунікативно-інтерактивної активності у вигляді мовленнєвої маніфестації імпліцитно даних особистісних смислів, що мають безпосередню співвіднесеність із суб'єктом як осередком життєво важливих функцій у плані організмичного самозбереження та соціального самоствердження у вигляді відповідного соціального статусу в інтерсуб'єктних взаєминах поточних та перспективних ситуацій життєдіяльності. Трактування суб'єкта як організуючого начала життєдіяльності індивіда дає підстави вважати присутність у кожному психічному акті ідеї суб'єкта, яка у кожному конкретному випадку містить його рефлексовану частину у вигляді переживання функціональності власного «Я», яке і є тим самим конкретним «носієм діяльності та пізнання» конкретної особи. Наголошено, що суб'єкт як такий постійно проявляє себе через предикативність внутрішнього мовлення, указуючи тим самим на особливості використання індивідом таких свідомісних конструктів, як «Суб'єкт = Я», «Я = особистісні смисли», «Особистісний смисл = мотив», «Мотив = мета», «Мета = дія», «Дія = результат», «Результат = винагорода», «Винагорода = суб'єкт», які є не лише функціональними компонентами суб'єктивної реальності даного конкретного індивіда, а й інтернальними атрибутами його особистості як комунікативно-інтерактивного явища у значущих контекстах біосоціального буття.

Ключові слова: особистість, суб'єкт, суб'єктність, суб'єктна парадигма, вербалізація особистісних смислів.

The subjective paradigm of the individual goes back to the author's idea of the mental opposition of objectively set situational requirements and set goals in the space of the intersection of objective and subjective reality based on the comparison of the meaning of the situation with the personal meanings of the individual, which exist in the continuum of internal considerations and individual contextual narratives, the main line of which is dictated by the individual interpretation of the «truth of being» in its various behavioral variations of communicative and interactive activity in the form of a speech manifestation of implicitly given personal meanings that have a direct correlation with the subject as a center of vital functions in terms of organismic self-preservation and social self-affirmation in the form of appropriate social status in intersubjective relationships of current and prospective life situations. The interpretation of the subject as the organizing principle of the individual's vital activity gives grounds for assuming the presence in every mental act of the idea of the subject, which in each specific case contains its reflected part in the form of experiencing the functionality of one's own «I», which is the very concrete «carrier of activity and knowledge» of a specific person. It is emphasized that the subject as such constantly manifests itself through the predicativeness of internal speech, thereby indicating the peculiarities of the individual's use of such conscious constructs as «Subject = I», «I = personal meaning», «Personal meaning = motive», «Motive = goal», «Goal = action», «Action = result», «Result = reward», «Reward = subject», which are not only functional components of the subjective reality of a given individual, but also internal attributes his personality as a communicative and interactive phenomenon in significant contexts of bio-social existence.

Key words: personality, subject, subjectivity, subject paradigm, verbalization of personal meanings.

УДК159.923.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.50.13>

Велитченко Л.К.

д.психол.н.,
професор кафедри педагогіки
і психології
Міжнародний гуманітарний університет

Вступ. Основною концептуальною ідеєю сучасної психології є ідея людини [11], яка у багатьох аспектах перегукується з положеннями філософської антропології (прагнення створити цілісний образ людини) [7], філософської герменевтики (тлумачення людини у контексті її буття) [10], структуралізму (установка на розкриття співвідношення соціальної реальності та її відображення у мисленні) [1], франкфуртської школи (ідея безкомпромісного впливу пануючої ідеології на свідомість людини) [15].

Ідея людини має солідне дослідницьке опрацювання також у багатьох сучасних психологічних наукових школах, де особистість постає як: а) стійка система відносин, соціальної перцепції і поведінки у сфері спілкування і діяльності [13]; б) єдність індивідуального й соціального [12]; в) продукт діяльності [9]; г) фік-

сована структура ставлення людини до дійсності, інших людей і до самого себе, як певний набір конкретних дій і взаємодій [6].

Погляд на людину як на цілісний суб'єкт психіки відображено в постулатах канонічної психології, де особистість не зводиться до деякої сукупності окремих якостей та функцій, а розглядається через призму категорії вчинку як осереддя її особистісних смислів [17].

Якщо вважати людиноцентричність основною рисою сучасної психології, то головне місце в ній (людиноцентричності) має по праву займати поняття особистості. Уже сам факт існування величезної кількості визначень цього поняття говорить не лише про складність цього явища, а й про важливість його розгляду як у теоретичному, так і у практичному плані [19].

У зв'язку із цим ми поставили собі за мету проаналізувати змістовні характеристики тео-

ретичного конструкту «суб'єктна парадигма особистості», звертаючи увагу при цьому на особливості ментальної активності індивіда у внутрішньому мовленні у значенні інтернального репрезентанта його особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не вдаючись у деталі зіставлення різних персонологічних концепцій [16; 21], відзначимо, що всі вони беруть за основу уявлення про людину як біосоціальну систему, що саморегулюється. Саморегуляція містить мету активності, модель значущих умов, програму відповідних дій, критерії їх успішності, оцінку результатів, відповідні корекції.

Якщо розглядати прагнення індивіда до стабільності свого існування, як основну умову його життєзабезпечення [5], то, природно, проблему пізнання значущих умов та відповідних їм дій слід розглядати як найбільш істотну проблему особистості у цілому.

Нині проблема смислової організації особистісного існування відкривається найгостріше. Ця гострість якнайкраще була сформульована свого часу Сартром: людина лише тоді в повному розумінні людина, коли вона поставлена на межу свого існування. Якщо мета існування у найзагальнішому вираженні полягає у двох основних імперативах – імперативі самозбереження та імперативі самоствердження, то питання про значущі умови містить таку величезну кількість новоявлених проблем, що індивід опиняється у стані не тільки екзистенційного, а й інформаційного стресу.

Звичайно, моделювання значущих умов та прийняття програми відповідних дій стикається з необхідністю діяти не лише швидко, а й адекватно ситуації, що вимагає урахування усіх значимих обставин. І діяти не тільки швидко, а й за можливості холоднокровно, що, власне, вимагає сформованих поведінкових патернів.

Усе це висуває на перший план проблему тренінгу адаптивної поведінки (див., наприклад, [8]) у життєнебезпечних умовах, яке потребує відповідного професійного супроводу, що здійснюється у тому числі й у плані волонтерського руху. Вихідною основою адаптивної поведінки індивіда є суб'єктне моделювання стресогенної ситуації, яка відбувається у просторі перетину об'єктивної і суб'єктивної реальності як ментальне протиставлення об'єктивно заданих ситуативних вимог і заданих цілей, з одного боку, і наявних у індивіда можливостей, пов'язаних із його уявленням про себе і загальною та парціальною (ситуативною) самооцінкою – з іншого.

Навіть побіжного знайомства з проблематикою психології особистості достатньо для того, щоб відчувати складність та багатогранність цього явища, що сягає своїм корінням основ біосоціального буття індивіда. Існування

різних теоретичних концепцій, що виникали не під впливом умоглядних побудов, а в результаті формулювання питань, пов'язаних із безпосередньою соціумною практикою дослідника [14] та пошуком «єдиної правильної відповіді» про сутність особистості, є свідченням важливості вихідної концептуальної тези, спрямованої на визначення родового поняття до поняття «особистість».

За допомогою родового поняття ми від самого початку вказуємо на місце поняття особистість у певній множині психологічних понять, відзначаючи його апіорну сутність. Такою апіорною сутністю, наприклад, у О. М. Леонтьєва є сукупність суспільних відносин, у С. Л. Рубінштейна – «жива людина з плоті та крові», у К. О. Абульханової-Славської – суб'єкт життя і т. ін.

Якщо б ми не взяли визначення, поняття «особистість» зазвичай співвідноситься з поняттям особи, у якому залежно від теоретичних переваг дослідника чи його приналежності до відповідної наукової школи вказується на ті чи інші видові відмінності, які, власне, і визначають зміст шуканого поняття «особистість».

Уважаючи, що саме така теоретична довільність у виборі родового поняття, заснована насамперед на минулому досвіді та здоровому глузді, спонукає нас убачати шукане в понятті «людина», що передбачає досить більшу кількість видових відмінностей, яка потребує відповідних аналітичних процедур для того, щоб установити принципи відмінності між поняттями «особистість» та «людина».

Якщо судити за кількістю дефініцій поняття «особистість», то вона постає як багатоаспектне явище, яке проте має деяку вихідну точку, пов'язану з основним буттєвим імперативом живої істоти – бути, використовуючи для цього вроджені та набуті механізми, необхідні для здійснення відповідних функцій, продиктованих умовами взаємодії індивіда та середовища. Ця вихідна точка прихована в організуючому началі всіх функцій живого організму, висхідного до інстинкту самозбереження як основи його подальших трансформацій людської істоти у різні варіанти соціумного самоствердження, як засобу забезпечення собі «місця під сонцем» у вигляді відповідного соціального статусу в інтерсуб'єктних взаєминах поточних та перспективних комунікативно-інтерактивних ситуацій життєдіяльності.

Якщо розглядати цю вихідну точку як осередок усіх вітальних і соціумних функцій індивіда, здійснення яких забезпечує йому біосоціальне існування, і позначити її терміном «суб'єкт» (див., наприклад, [18]), то ми обов'язково доходимо висновку про існування у суб'єкті якщо не системи, то деякого досить складного набору комунікативних та інтерактивних функцій, за допомогою яких індивід являє себе собі

та іншим учасникам ситуацій і цим забезпечує собі результат, що тією чи іншою мірою наближається до його власних вихідних установок у плані вподобаного (бажаного) результату.

За такого підходу поняття «особистість» із категорії буттєвих сутностей переходить у ряд атрибутів суб'єкта як організуючого начала життєдіяльності індивіда, і саме поняття, що виражається іменником «особистість», перетворюється на прикметник «особистісний», у якому, власне, і відображається ідея належності дії певній особі.

Сформульоване нами раніше положення про розгортання психічного у будь-якому акті психічного відображення [4] дає підстави вважати присутність у кожному психічному акті ідеї суб'єкта, яка у кожному конкретному випадку містить його рефлексовану частину у вигляді переживання функціональності власного «Я», яке і є тим самим конкретним «носієм діяльності та пізнання» конкретної особи.

Слідуючи сформульованому нами положенню про розгортання як основний принцип здійснення психічного в імпресивній чи експресивній активності, ми можемо вважати, що суб'єкт як такий не просто являє себе через функціональність «Я» об'єктивній дійсності, а співвідносить себе з нею як контекстуальним середовищем у вигляді відповідного перцептивного образу ситуації і себе в ній як «Я» у значенні її смислотворчого фактору.

Така співвіднесеність актуалізує у суб'єкті практично всі потенційні функціональні механізми, кількість яких є його загальною функціональною характеристикою в діапазоні від \min до \max . Їх вибір відбувається на основі зіставлення смислу ситуації з особистісними смислами індивіда, які у найзагальнішому вигляді є проєкцію інстинкту самозбереження та тотального прагнення до самоствердження на зміст комунікативно-інтерактивної ситуації у її актуальному і перспективному значенні.

Ідея суб'єкта, будучи конкретизованою в ідеї «Я» як центру переживання індивідом своєї суб'єктної буттєвості, стає зрозумілішою за рахунок залучення відрефлексованих значень, які використовуються особою у континуумі інтернальних міркувань на кшталт потоку свідомості та індивідуальних контекстуальних наративів, у ході яких вибудовується ієрархічне уявлення про глибинні смисли як відображення її екзистенційної сутності, як осередка функціональності індивіда.

Досягнення функціональних результатів, будучи відрефлексованим у внутрішньомовленнєвої діяльності та бесідах зі «значимими іншими», включається до змісту суб'єктивної реальності та створює основу для мотивування у значенні «упредмеченої потреби».

Дані міркування можна використовувати для попередніх висновків про особистість

шляхом використання таких парних схем, як «Суб'єкт = Я», «Я = особистісні смисли», «Особистісний (і) смисл (и) = мотив (и)».

Убачаючи в понятті особистості не онтологічну сутність, а такий атрибут суб'єкта, як «особистісність», тобто притаманний особі, на даному етапі нашого досить умоглядного аналізу ми можемо вказану атрибутивну характеристику відтворити в термінах Я-концепції, особистісних смислів, мотивів, отримавши такі парні схеми, як «Особистісність = Я», «Особистісність = особистісні смисли», «Особистісність = мотиви».

Завдяки зазначеним конкретизаціям поняття «суб'єкт», будучи відтвореним за допомогою понять «Я», «особистісний смисл», «мотив» стосовно сфери міжособистісних взаємовідносин, де, власне, й існує його поведінкова «особистісність», ми можемо, використовуючи відповідні методики, отримати цілком повноцілний його емпіричний характеристики. До таких методик можна віднести, наприклад, тест міжособистісних взаємовідносин Лірі, тест «Ціннісні орієнтації» Рокіча, «Список особистісних переваг» А. Едвардса, «Форма з вивчення особистості» Д. Джексона (PRF), «Опитувальник для вимірювання аффіліативної тенденції та чутливості до відкидання» А. Мехрабіана тощо.

Мотив як такий визначається або умовами ззовні заданого завдання, що приймається індивідом не без впливу особистісних смислів і, отже, образу «Я» в її контексті, або завдання, сформульованого ним самим, у плані її вибору як об'єкта, на який спрямовані дії, сформовані з різним ступенем наближення до логіки об'єкта та можливих його трансформацій залежно від задачних умов. Бачення у завданні не лише умови, а й мету її розв'язання, створює в індивіда цільову установку, що актуалізує відповідні суб'єктні механізми стосовно конкретних задачних умов із поправкою на низку її додаткових атрибутів.

Від цього моменту процес розгортання, здійснюваний як ментальна активність, спрямована на перебір вже сформованих функцій з урахуванням вимог майбутнього результату, відбувається навколо основної ідеї завдання у плані пошуку прийнятної системи дій, які спираються на відповідні функції загального та соціального інтелекту.

Процес вирішення завдань, даних у континуумі соціумних, переважно міжособистісних комунікативно-інтерактивних ситуацій, будучи основною суб'єктно-об'єктною реальністю буття, можна розглядати не тільки як континуальну даність, а й як передумову виникнення діалектичних протиріч у значенні основної детермінанти суб'єктного розвитку індивіда.

Виходячи з ідеї шкільного навчання та соціального навчання [20] як основної детер-

мінанти приросту суб'єктних функцій, ми не можемо залишити без уваги значення міжособистісних контактів у системах «учитель/учителі – учень/учні» (заклад освіти) та «статусна особа/статусні особи – соціумний індивід/соціумні індивіди», у яких найповніше відображається рівень загальної та комунікативної культури того чи іншого соціуму, які й є контекстуальним модератором найбільш поширених поведінкових схем у даному соціокультурному середовищі, створюючи цим самим так звану модальну особистість (Р. Ф. Бенедикт, А. Кардінер) – найбільш поширений тип особистості в даному соціокультурному середовищі.

Такі контакти, у яких ми вбачаємо «дотик» суб'єктності всіх учасників комунікацій та інтеракцій, є потужною детермінантою розвитку суб'єктності кожного з них у плані виявлення та присвоєння результативних комунікативних та інтерактивних дій, проте лише у разі їх цільової та функціональної зрозумілості.

У цьому разі на перший план висувається розумовий складник, представлений загальним і соціальним інтелектом, що передбачає здатність емпатичного проникнення у ментальність іншого комуніканта, певного передбачення його комунікативних та інтерактивних дій, згоди чи незгоди з ними тощо, що в принципі відтворюється у механізмах соціального наuczіння, які сходять, за Альбертом Бандурою, до взаємопов'язаних процесів уваги (визначають, що вибірково спостерігається і що конкретно відбирається з безлічі модельних впливів), збереження (запам'ятовування та збереження спостережуваної поведінки в довгостроковій пам'яті за допомогою символів), моторно-репродуктивних (перетворення символічних уявлень на відповідні дії) та мотиваційних (відтворення поведінки, що призводить до позитивних результатів) процесів.

Якщо слідувати цим міркуванням, то ми повинні визнати, що сформовані за допомогою соціального наuczіння функції не лише збагачують функціональні можливості індивіда, а й є вказівкою на особливості змістовного боку суб'єкта як осередка його базальних та соціумних функцій.

Звертаючись до попередніх міркувань, апелюючи до понять «Я», «особистісний смисл», «мотив», «мета» і «дія», ми можемо співвіднести явища соціального наuczіння з ідеєю розгортання як основного функціонального принципу психічного відображення. Згідно з таким співвідношенням у рух приходять і образ «Я», і особистісні смисли, і мотиви, і цілі, і дії, відчуваючи на собі вплив «навчального ситуативного контексту», з якого вибираються ті моменти, які є найбільш інформативними для самовідчуття (самосприйняття) «Я» у контексті цієї ситуації та комунікативно-інтерактивного завдання, представленого в ній.

Якщо за основу взяти базальний імператив існування, що виражається в інстинкті самозбереження та його конкретизації у прагненні до самоствердження у соціумному середовищі у вигляді пошуку та заняття «місця під сонцем», то ми можемо виявити два основні варіанти слідування йому: шлях домінантного підпорядкування обставин собі чи недомінантне пристосування до них як засіб посилення своєї суб'єктності задля як самозбереження, так і самоствердження.

Формулюючи положення про переживання індивідом своєї домінантності/недомінантності, ми тим самим підкреслюємо ідею імпліцитної суб'єктності індивіда, що сходить до первісного («природного») самовідчуття, заснованого на якості організованих процесів і апробування його на найближчому оточенні як найбезпечнішому з усіх оточень.

Відточування дитиною вихідних поведінкових навичок шляхом спроб і помилок, як правило, на найслабшій ланці у найближчому сімейному оточенні формує відповідний емоційно-динамічний стереотип, що відображає глибинне самоставлення у розрізі розв'язання комунікативно-інтерактивних завдань, де, власне, і формується набір результативних функцій, що співвідносяться зі своєю здатністю витримувати психоемоційні навантаження, які викликаються обставинами поточної ситуації та її передбачуваними наслідками.

Постійна наявність емоційно-динамічного патерну відкрита індивіду як його готовність до актуалізації суб'єктної функції, що відповідає змісту ситуації у розрізі його власної присутності в ній. Отримуваний результат, оцінюваний індивідом з урахуванням зіставлення планованого і досягнутого, перетворюється на потенційний стимул актуалізації аналогічних поведінкових реакцій у наступних ситуаціях.

Зі сказаного випливає, що переживання індивідом своєї суб'єктності, що сходить до її природної основи, є наслідком функціональної системи «суб'єкт – результат», дієвість якої санкціонується самим суб'єктом не просто на основі права вихідного «хочу» ініціатора, а й ступеня збігу самооцінки з оцінкою учасників ситуації як психологічної винагороди за виконання дій під час вирішення комунікативно-інтерактивного завдання, тобто виникнення наміру супроводжується передбаченням не тільки результату, а й винагороди за нього у вигляді відповідної самооцінки, підвищення самоповаги та рівня домагань.

Розглядаючи винагороду як системну реакцію на вдалу дію, яка виконує роль зворотного зв'язку, під час більш уважного розгляду ми виявляємо в ній деякий еквівалент вихідного наміру, що містить суб'єктну модель результату.

Такі міркування приводять нас до висновку про вербалізацію наміру як процедуру експлі-

кування суб'єктної функції, що зазнає впливу з боку образу «Я», особистісних смислів, мотиву, мети діяча, поданих із різним ступенем рефлексивності відповідно до рівня розвитку мовлення як основного механізму свідомості.

Якщо це так, то внутрішня мовленнєва активність індивіда є тим моментом, який формує його суб'єктність із подальшим виходом на його особистість через рефлексивне ставлення до свого «Я», своїх цінностей у складі особистісних смислів, мотивів тощо.

Розглядаючи внутрішнє говоріння, у якому здійснюється думка індивіда, як реальну матерію його суб'єктивної реальності, ми можемо вважати його відображенням особливостей суб'єкта, у якому він постає у вигляді потоку образів (перцептивних, репрезентативних), поєднаних із номінативними мовленнєвими конструкціями, готовими будь-якої миті перетворитися на репліку діалогу або на повноважний нарратив, якщо цього вимагатиме ситуація [3, с. 144].

За такого підходу до розгляду проблеми відкритості суб'єкта, який розуміється як осередок буттєвих та соціумних функцій, що реалізуються у руслі його емоційно-динамічного патерну, з'являється можливість розмірковувати про його особливості на підставі відповідної мовної продукції, що не просто утворює матерію «мовної особистості» (Ю. М. Караулов), будучи показником загальної та мовної культури індивіда, а й є основою розгляду специфіки його свідомісних процесів у термінах послідовності логічних суб'єктів та їх розкриття за допомогою відповідних логічних предикатів залежно від стану суб'єктивної реальності та її змін під впливом певних «хвилювань душі», які визначають змістовний рух суб'єктивної реальності.

Віддаючи данину щирому прагненню відтворити в теорії канонічної психології цілісність особистості в усіх різноманітних її проявах у континуумі життєдіяльних ситуацій, ми все ж таки повинні звернути увагу на неминучість звернення до відповідних теоретичних конструктів, які, будучи вже створеними, перетворюють психологічну процесуальність на деякий «зріз» із неї. Момент створення зрізу, у якому неминуче відображена ідея «зупиненого буття», передбачає, що за першим зрізом мають бути інші зрізи, за допомогою яких динамічне ціле перетворюється на послідовність статичних «зрізових» конструктів.

Такі міркування змушують читача чекати на появу якогось особливого підходу, у руслі якого цілісність особистості буде якимось чудовим чином відтворена без звернення до її складників.

Не претендуючи на створення такого підходу, все ж таки зауважимо, що ознака цілісності особистості присутня у її мовленнєвій

діяльності у значенні постійно діючого механізму здійснення свідомості, психологічним осередком якої є суб'єкт, даний кожній особі у переживанні себе, як «Я».

За нашою теоретичною концепцією, «Я» індивіда являє собою накопичення смислів, що «проростають» у поведінку у вигляді комунікативних та інтерактивних функцій, які сходять до імперативної логіки біосоціальної істоти як суб'єкта самозбереження та самоствердження. Процес такого «проростання» уявляється нам як континуум мовленнєвої діяльності за здійснення свідомості в плані предиккування – уявного оснащення змістовними ознаками (предикатами) предмета думок, що обертаються довкола того, що утворює зміст життя індивіда в даний період часу, і становлять основну канву міркувань та «думання» індивіда.

Уважаючи, що найвищого «напруження» таке «думання» набуває в моменти зосередженості індивіда і, отже, усього суб'єкта на емоційних переживаннях і пошуку способів їх вираження у відповідній поетичній мовленнєвій продукції, де, висловлюючись у душі Мартіна Гайдеггера, мова опосередковує буття людини («мова говорить людьми»), ми звернулися до зразків поетичної творчості як прикладів відображення «істини буття» (Гайдеггер) у заломленні через індивідуальне, особистісне, суб'єктне світосприйняття. Згідно з аналізом Гайдеггера, у Фрідріха Гельдерліна вона зосереджена на безнадійно пристрасному коханні до Сюзетт Гонтар (Діотіма), у Райнера Марії Рільке – на поєднанні музики, поезії та живопису, у Георга Тракля – на трагічності світосприйняття.

Уважаємо, що основна лінія думки індивіда, продиктована індивідуальним трактуванням «істини буття» у її різних поведінкових варіаціях, що виходить на поверхню комунікативно-інтерактивної активності у вигляді мовленнєвої маніфестації імпліцитно даних особистісних смислів, являє собою основну психологічну даність, що має безпосередню співвіднесеність із суб'єктом як осередком життєво важливих функцій у плані організмичного самозбереження та соціумного самоствердження. Ця даність об'єктивує себе в деякій послідовності нарративів, розташованих у тому чи іншому континуумі ситуацій життєдіяльності навколо основної «істини буття».

Висновки з проведеного дослідження.

Прагнення індивіда до стабільності свого існування є основною умовою його життєзабезпечення і у найзагальнішому вираженні полягає у двох основних імперативах – самозбереженні та самостверженні, які виявляють себе в забезпеченні адаптивної поведінки шляхом суб'єктного моделювання ситуації у просторі перетину об'єктивної і суб'єктивної реальності.

Апелювання до осередку всіх вітальних і соціумних функцій індивіда, здійснення яких забезпечує йому біосоціальне існування, позначуваного терміном «суб'єкт», уможливорює перевід поняття «особистість» із категорії буттєвих сутностей у розряд атрибутів суб'єкта як організуючого начала комунікативно-інтерактивних взаємовідносин індивіда в континуумі соціумних ситуацій.

Основна лінія ментальної активності індивіда як відображення «істини буття» у заломленні через суб'єктне світосприйняття спрямована у внутрішньомовленнєвій активності на вибір уже сформованих функцій та їх припасування до вимог майбутнього результату відповідно до основної ідеї комунікативно-інтерактивного завдання.

Суб'єктна парадигматика особистості в комунікативно-інтерактивному вимірі виявляє себе у континуумі внутрішньомовленнєвій діяльності за здійснення свідомості у плані предиктування – уявного оснащення змістовними ознаками (предикатами) предмета думок, що обертаються довкола того, що утворює зміст життя індивіда в даний період часу, і становлять основну канву міркувань та «думання» індивіда.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балл Г.О., Мєдінцев В.О. Особистість як індивідуальний модус культури і як інтегративна якість особи. *Горизонти освіти*. 2011. № 3. С. 7–14.
2. Велитченко Л. Буттєві концепти як суб'єктний зміст буття особистості. *Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського*. 2019. № 29. С. 18–35.
3. Велитченко Л.К. Психологічні основи педагогічної взаємодії : дис. ... д-ра. психол. наук : 19.00.07 ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2006. 508 с.
4. Велитченко Л.К. «Розгортання» як загальний принцип здійснення психічного. *Development and modernization of pedagogical and psychological sciences: experience of Poland and prospects of Ukraine*. Collective monograph. Volume 1. Lublin, Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. P. 86–100.
5. Вернік О.Л. Життєва ситуація в життєдіяльності особистості. *Актуальні проблеми психології*. 2017. Т. IX. Вип. 10. С. 336–346.
6. Гончарова Г.О., Ларіонов С.О. Система ставлень особистості: теоретичні аспекти дослідження. *Право і безпека*. 2017. № 1(64). С. 130–134.

7. Грані людського буття: позитивні та негативні виміри антропокультурного : монографія / Є.І. Андрос та ін. Київ : Наук. думка, 2010. 349 с.

8. Демченко І.О. Адаптивна поведінка як фактор ефективної діяльності уповноваженої особи в умовах епідемії (пандемії). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідо-ренка*. 2021. № 4(96). С. 217–226.

9. Козаков В.А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент : підручник : у 2-х ч. Ч. 1. Психологія суб'єкта діяльності. Київ : КНЕУ, 1999. 244 с.

10. Лукашевич О.А. Філософська герменевтика й проблеми теоретичного джерелознавства. *Totallogy-XXI. Постнекласичні дослідження*. 2013. № 29. С. 318–325.

11. Максименко С. Психологія особистості: парадигма життєтворення. *Психологія і суспільство*. 2006. № 4(26). С. 8–52.

12. Москаленко В.В. Єдність типового і індивідуального як атрибута особистості. *Актуальні проблеми психології. Психологія обдарованості*. 2020. Т. VI. Вип. 17. С. 25–32.

13. Москаленко В.В. Соціалізація особистості : монографія. Київ : Фенікс, 2013. 540 с.

14. Мусатов С.О. Метапсихологічні витоки комунікативного вибору особистості. URL: <https://lib.iitta.gov.ua> > МЕТАПСИХОЛОГІЧН...

15. Особистісний вибір: психологія відчаю та надії / за ред. Т.М. Титаренко. Київ : Міленіум, 2005. 336 с.

16. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці : навчальний посібник. Одеса : Букаєв В.В., 2009. 575 с.

17. Роменець В.А. Вчинок і постання канонічної психології. *Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії* / за заг. ред. В.О. Татенка. Київ : Либідь, 2006. С. 11–36.

18. Татенко В.О. Суб'єктно-вчинковий підхід як форма соціально-психологічного мислення. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2017. Вип. 39(42). С. 26–38.

19. Фурман А.В. Метатеоретична реконструкція предметного поля канонічної психології. *Психологія особистості*. 2019. № 1(10). С. 5–21.

20. Estes W.K. Classification and cognition. New York, Oxford : Oxford University Press, 1994. 282 p.

21. Maddi S.R. Personality theories: a comparative analysis. Pacific Grove : Brooks/Cole Publishing Company, 1996. 586 p.